

การพัฒนาตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

The Development of Indicators to Measure Leadership, Based on
the Rule of Law of School Administrators under the Office of
Basic Education Commission

¹กิตติศักดิ์ สมพล, วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารporn, อัจฉรา นิชยามภา และ สุพจน์ เกิดสุวรรณ

¹Kittisak Somphon, Wisut Wichitpatcharaporn, Achara Niyamabha
and Suphot Koedsuwan

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand.

¹Corresponding Author's E-mail: monggon.somphon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษากรอบแนวคิดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 300 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น คำนวณตัวอย่างตามสัดส่วนกระจายทั่วประเทศ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามที่ประมาณค่า 5 ระดับ สถิติสำหรับการวิจัยนี้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) กรอบแนวคิดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน 11 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มี 3 ตัวชี้วัด ด้านที่ 2 ด้านความเสมอภาคและเท่าเทียม มี 3 ตัวชี้วัด ด้านที่ 3 ด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล มี 3 ตัวชี้วัด และด้านที่ 4 ด้านความมีจิตบริการ มี 2 ตัวชี้วัด และ 3) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดล พบว่า ตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืน คือ ค่าไคสแควร์ = 24.30, df = 22, p-value 0.33; Relative χ^2 = 1.104; GFI = .99; AGFI = .96; RMR = .02; SRMR = .01; RMSEA = .02 มีน้ำหนักองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ตัวชี้วัด; ภาวะผู้นำ; นิติธรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the conceptual framework of leadership based on the rule of law for school administrators; 2) to explore the components and indicators of leadership based on the rule of law of school administrators; and 3) to examine the structural validity of an indicator model for measuring leadership based on the rule of law of school administrators. The study used a mixed-method approach. A sample group included 300 secondary school directors, who were chosen using stratified random sampling. A sample size was proportionally calculated. The tool used was a questionnaire with 5-point Likert scale. The statistics used were mean, standard deviation, content analysis, and confirmatory factor analysis.

From the study, the following results are found: 1) The conceptual framework of leadership based on the rule of law of school administrators included 4 components and 11 indicators; 2) The components and indicators of leadership based on the rule of law of school administrators comprise (1) social responsibility with 3 indicators, (2) equity and equality with 3 indicators, (3) transparency and information disclosure with 3 indicators, and (4) service mind with 2 indicators; and 3) From examining the structural validity of a model, the results found that indicators measuring leadership based on the rule of law of school administrators are congruent with empirical data with the following GoF (goodness of fit): chi-square value = 24.30, df = 22, p-value = 0.33, Relative χ^2 = 1.104; GFI = .99; AGFI = .96; RMR = .02; SRMR = .01; RMSEA = .02, while the factor loading has a statistical significance of 0.01.

Keywords: Indicators; Leadership; Rule of Law; School Administrators

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐต้องให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรม เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้วางหลักในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระและหน่วยงานของรัฐไว้ว่าต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไป ตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม ตามความในมาตรา 3 วรรค 2 หน่วยงานของรัฐทุกๆ กระทรวง จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว เห็นได้ว่าหลักนิติธรรม เป็นหลักการที่มีความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชน (The Secretariat of the Senate, 2017) หลักนิติธรรมเป็นหลักสำคัญในการปกครอง เป็นแนวคิดที่มีมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยกรีก โดยเกิดจากการค้นหาหลักการปกครองที่ดีที่สุดเพลโต นักปราชญ์ชาวกรีก เสนอว่าการปกครองที่ดีที่สุดคือการปกครองโดยราชาปราชญ์ (Philosopher King) ซึ่งเป็นทั้งคนเก่งและคนดีมีคุณธรรมประจำใจ ปกครองบ้านเมืองด้วยความถูกต้องยุติธรรม แต่ท้ายที่สุดเพลโตก็ไม่สามารถหาคนที่สมบูรณ์แบบที่จะเป็นราชาปราชญ์ได้ จึงหันมาให้ความสำคัญกับ “กฎหมาย” โดยเสนอว่ากฎหมายเป็นสิ่งสูงสุดและการปกครองจะต้องดำเนินตามกฎหมายหากสังคมสามารถสร้างระบบกฎหมายที่ดีและเป็นธรรมขึ้นมาให้คนประพฤติปฏิบัติตามได้แม้แต่คนชั่วก็ยังมีทางทำความดีขึ้นมาได้เช่นกัน แต่หากในรัฐใดกฎหมายอยู่ภายใต้อำนาจของผู้มีอำนาจ รัฐนั้นก็จะมีแนวโน้มล่มสลาย (Insawang, 2021)

หลักนิติธรรมเป็นเสาหลักในการบริหารกิจการภาครัฐของแต่ละประเทศโดยสหประชาชาติได้กำหนดให้เป็นเป้าหมายในการพัฒนา SDGs 17 ข้อที่ 16.3 ประกอบกับการวิจัยและประเมินหลักนิติธรรมของรัฐในแต่ละประเทศ โดยหน่วยงานอิสระระดับโลกที่เรียกชื่อว่า World Justice Project (WJP) ได้ทำการวิจัยและประเมินหลักนิติธรรมของประเทศต่างๆ ในโลกเป็นประจำทุกปี โดยแยกพิจารณาใน 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจำกัดอำนาจของรัฐบาล 2) ด้านการปลอดจากคอร์รัปชัน 3) ด้านมีรัฐบาลที่เปิดกว้าง 4) ด้านสิทธิขั้นพื้นฐาน 5) ด้านความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัย 6) ด้านการบังคับใช้กฎระเบียบ 7) ด้านกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง และ 8) ด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (World Justice Project, 2020)

ปัจจุบันหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ได้ถูกนำมากล่าวถึงในหลากหลายมิติรวมถึงมิติการพัฒนา มนุษย์และสังคม องค์การสหประชาชาติ หรือ United Nations (UN) ได้พิจารณาและรับรองจากที่ประชุมใหญ่แห่งสหประชาชาติ สมัยที่ 68 ให้หลักนิติธรรมเป็น 1 ใน 17 เป้าหมายของวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (SDGs 17) การส่งเสริมหลักนิติธรรม จึงเป็นการเสริมสร้างสังคมให้เกิดสันติภาพ ยุติธรรม การปกครองที่มีประสิทธิภาพและตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรมมิได้เป็นเพียงเป้าหมายที่มีความสำคัญในตัวเองเท่านั้นหากแต่เป็นปัจจัยเอื้อให้เป้าหมายอื่นๆ ประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน (Thailand Institute of Justice, 2017)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจในการพัฒนาตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งหวังให้ทราบถึงกรอบแนวคิด องค์ประกอบ และตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายต่างๆ อันจะส่งผลดีต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบแนวคิดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากรอบแนวคิดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ แนวคิดหลักนิติธรรม แนวคิดหลักธรรมาภิบาล แนวคิด Leadership and The Rule of Law แนวคิด Law Enforcement Leadership แนวคิดการพัฒนาผู้นำให้มีนิติธรรม แนวคิดทฤษฎีด้านหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี แนวคิดการพัฒนาตัวชี้วัดหลักนิติธรรมของ WJP และแนวคิดทฤษฎีอื่นๆ โดยการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบส่งเคราะห์เอกสารและงานวิจัย

3) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

3.1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการยุติธรรมและหลักนิติธรรม จำนวน 3 คน โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสำนักงานศาลปกครอง ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในกระบวนการยุติธรรมในศาลปกครองจำนวน 1 คน และ

นักวิชาการด้านหลักนิติธรรม จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 1 คน

3.2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 1 คน ในสำนักงานศึกษาธิการภาค จำนวน 1 คน และในระดับส่วนราชการ จำนวน 1 คน

3.3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ (แข่งขันสูง) จำนวน 1 คน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 1 คน และโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 3 คน

4) การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

5) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

6) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แล้วเข้าสัมภาษณ์ผ่านระบบ Google Meet โดยดำเนินการสัมภาษณ์ในระหว่างวันที่ 29 กรกฎาคม ถึง 29 สิงหาคม 2564

7) การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนการศึกษารอบแนวคิดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากแบบวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาทำการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามความถี่ ร้อยละ โดยแยกพิจารณาเป็นด้านองค์ประกอบและด้านตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำกรอบแนวคิดองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้มาสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวม ข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมอีกครั้ง เพื่อยืนยันความสอดคล้องและเหมาะสมของกรอบแนวคิด องค์ประกอบและตัวชี้วัด แล้วสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ (แข่งขันสูง) จำนวน 3 คน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 3 คน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 คน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง จำนวน 2 คน และโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 2 คน

2) เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ คือ 1) จบการศึกษาระดับปริญญาเอก และ 2) เป็นนักวิชาการด้านการบริหารสถานศึกษาระดับประเทศ หรือ 3) เป็นผู้บริหารในสถานศึกษาที่มีอัตราการแข่งขันสูง หรือ 4) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ หรือ 5) ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาจนได้รับรางวัลระดับประเทศที่เกี่ยวกับโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนสุจริต หรือรางวัลอื่นๆ ที่เกี่ยวกับนิติธรรม

3) การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการ snowball technique โดยเป็นวิธีการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่น่าเชื่อถือเพื่อตอบในประเด็นปัญหาการวิจัย โดยผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ผู้วิจัยจะศึกษาจริงๆ มาก่อน 1 คน แล้วจะได้ขอให้ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้น ระบุ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญท่านต่อไป จากนั้นผู้วิจัยร้องขอให้ผู้เชี่ยวชาญท่านใหม่ระบุชื่อผู้เชี่ยวชาญท่านต่อไป จนครบจำนวนตามที่คุณวิจัยต้องการ

4) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แล้วดำเนินการสนทนากลุ่มผ่านระบบ google meet ในวันที่ 22 ตุลาคม 2564

6) การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อยืนยันความตรงขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

1) ประชากรที่ใช้ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,358 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดของตัวอย่าง ได้มาจากแนวคิดการใช้สถิติในการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างจากกฎแห่งความเชี่ยวชาญ (rule of thumb) ซึ่งเป็นการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้กันอย่างแพร่หลายและได้รับการยอมรับในการวิเคราะห์ซึ่งมีตัวแปรพหุนาม โดยใช้ขนาดตัวอย่าง คือ จำนวน 10 ต่อ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ (Hair et al., 1998 as cited in Wiratchai, 1999) งานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 15 ตัวแปร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 20 เท่าของตัวแปร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ จำนวน 300 คน เพื่อทดสอบความสอดคล้องของตัวชี้วัด โดยผู้วิจัยได้อาศัยการสุ่มแบบแบ่งชั้น

3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม เรื่องการพัฒนาตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นชนิดแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์บริหารสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษาที่ตนปฏิบัติราชการอยู่ ตอนที่ 2 ระดับการปฏิบัติ/ระดับพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำแบบนิติธรรม ในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ข้อคำถามแบ่งออกเป็น 4 ด้าน รวมจำนวน 82 ข้อ

4) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวิจัยการศึกษา และด้านการบริหารการศึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความชัดเจน ความเหมาะสม และความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 0.98 จากนั้นนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยวิธี Cronbach ได้ค่าเท่ากับ 0.99

5) การเก็บข้อมูล นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปสอบถามผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนทั้งสิ้น 300 คน

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

6.2) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติหรือระดับพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำแบบนิติธรรม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าสถิติที่บ่งบอกความเหมาะสมของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis, CFA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย

การพัฒนาตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษากรอบแนวคิดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และการสอบถาม จากประชากร ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน 11 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1.1) การใช้อำนาจในการบริหารสถานศึกษาอย่างจำกัด 1.2) การเป็นต้นแบบในการปฏิบัติราชการ 1.3) การรับฟังเสียงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) ด้านความเสมอภาคและเท่าเทียม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 2.1) การบริหารสถานศึกษาด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม 2.2) การส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมในคุณภาพชีวิตของนักเรียน 2.3) การเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และบุคลากร 3) ด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 3.1) การส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษา 3.2) การส่งเสริมสนับสนุนระบบการตรวจสอบที่เข้มแข็ง 3.3) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และ 4) ด้านความมีจิตบริการ มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 4.1) การให้บริการที่เหนือความคาดหมาย 4.2) การพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จากการสนทนากลุ่มและการสอบถาม พบว่าภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน และตัวชี้วัด 11 ตัวชี้วัด และมีค่าสถิติเบื้องต้นขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่งของตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

(n=300)

ตัวแปร	\bar{X}	แปลผล	S.D.	Sk	Ku
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม					
1. การใช้อำนาจในการบริหารสถานศึกษาอย่างจำกัด	4.64	มากที่สุด	0.44	-2.06	6.12
2. การเป็นต้นแบบในการปฏิบัติราชการ	4.73	มากที่สุด	0.36	-2.40	8.46
3. การรับฟังเสียงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	4.68	มากที่สุด	0.43	-1.70	3.67
ด้านความเสมอภาคและเท่าเทียม					
4. การบริหารสถานศึกษาด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม	4.76	มากที่สุด	0.40	-2.45	7.77
5. การส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมในคุณภาพชีวิตของนักเรียน	4.73	มากที่สุด	0.42	-2.14	5.64

ตัวแปร	\bar{X}	แปลผล	S.D.	Sk	Ku
6. การเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของนักเรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากร	4.70	มากที่สุด	0.45	-1.99	5.34
ด้านความโปร่งใสและเปิดเผยข้อมูล					
7. การส่งเสริม สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษา	4.71	มากที่สุด	0.43	-2.18	6.95
8. การส่งเสริมสนับสนุนระบบการตรวจสอบที่เข้มแข็ง	4.73	มากที่สุด	0.45	-2.56	8.92
9. การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์	4.71	มากที่สุด	0.45	-2.13	5.95
ด้านความมีจิตบริการ					
10. การให้บริการที่เหนือความคาดหมาย	4.57	มากที่สุด	0.51	-1.41	2.24
11. การพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานศึกษา	4.64	มากที่สุด	0.47	-1.70	3.35
รวม	4.69	มากที่สุด	0.38	-2.27	8.02

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในการวิจัยนี้ ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยทำการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลกับตัวชี้วัดว่ามีความสอดคล้องตามองค์ประกอบที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน 11 ตัวชี้วัด โดยมีดัชนีความกลมกลืนประกอบด้วย Chi-Square/Degree of Freedom ที่ได้จากการวิเคราะห์มีค่าเท่ากับ 1.104 Goodness of Fit ที่ได้จากการวิเคราะห์มีค่าเท่ากับ 0.99 Adjust Goodness of Fit ที่ได้จากการวิเคราะห์มีค่าเท่ากับ 0.96 Root Mean Square Residual ที่ได้จากการวิเคราะห์มีค่าเท่ากับ 0.02 และ Root Mean Square Error of Approximation ที่ได้จากการวิเคราะห์มีค่าเท่ากับ 0.019 สรุปการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ผลว่า ผ่านเกณฑ์ โมเดลที่ได้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสถิติวัดความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์ที่ดี	ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์	ผลการพิจารณา
Chi square-sig	>0.05	0.331	ผ่าน
Chi square/df	<2.00	1.104	ผ่าน
Goodness of Fit (GFI)	>0.90	0.99	ผ่าน
Adjust Goodness of Fit (AGFI)	>0.90	0.96	ผ่าน
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	<0.05	0.019	ผ่าน

จากตารางที่ 2 พบว่าดัชนีความกลมกลืนประกอบด้วย Chi-Square/Degree of Freedom = 1.104 Goodness of Fit = 0.99 Adjust Goodness of Fit = 0.96 Root Mean Square Residual = 0.02 และ Root Mean Square Error of Approximation = 0.019 สรุปได้ว่าโมเดลที่ได้จากการพัฒนามีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สำหรับผลการวิเคราะห์และการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน และ 11 ตัวชี้วัด ซึ่งรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโมเดลตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

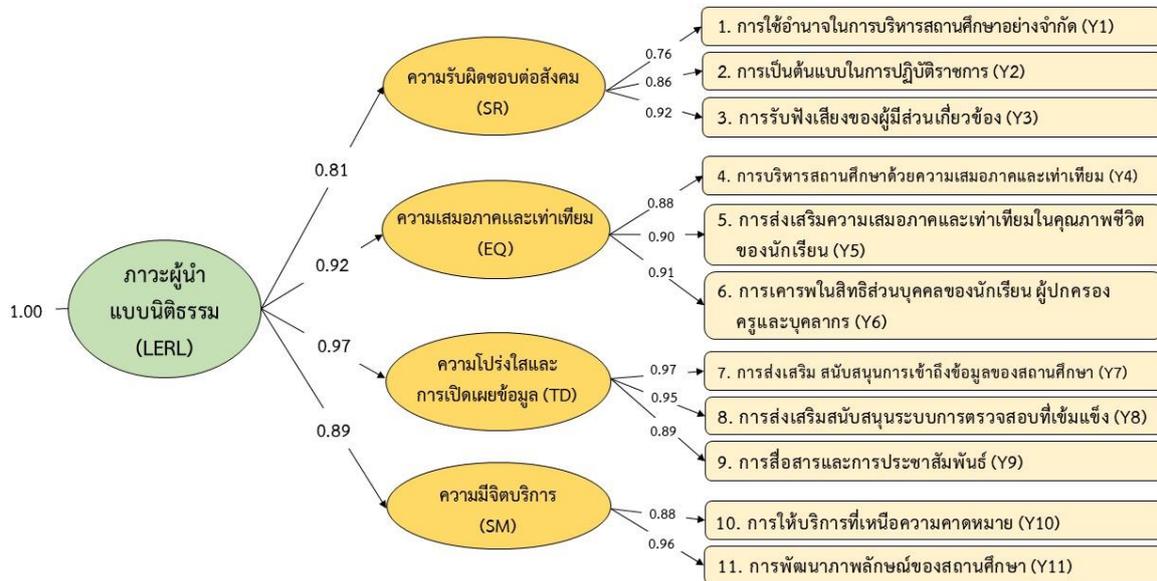
ตัวแปรแฝง	ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)			
		B	S.E.	t	R ²
SR	Y1	0.76	-	-	0.58
	Y2	0.86	0.04	20.53	0.73
	Y3	0.92	0.06	15.60	0.85
EQ	Y4	0.88	-	-	0.77
	Y5	0.90	0.03	27.45	0.82
	Y6	0.91	0.04	21.75	0.83
TD	Y7	0.97	-	-	0.94
	Y8	0.95	0.04	25.49	0.90
	Y9	0.89	0.04	21.15	0.79
SM	Y10	0.88	-	-	0.78
	Y11	0.96	0.04	25.19	0.93

จากตารางที่ 3 พบว่าองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโมเดลตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน 11 ตัวชี้วัด ปรากฏว่า ค่าไคสแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 24.30 ค่า df เท่ากับ 22 ค่า P value เท่ากับ 0.332 โดยค่า P-value มากกว่า 0.05 ถือว่าตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CF) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนี CFI สูงกว่าเกณฑ์ 0.90 แสดงว่าตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วนค่า Standardized RMR เท่ากับ 0.02 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 0.05 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.019 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 0.05 หมายความว่าตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เช่นกัน

หากพิจารณาผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จะพบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 11 ตัวนี้ มีความสำคัญกับตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งตัวแปรดังกล่าวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.76-0.97 สำหรับตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด คือ การส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลทางการศึกษา (Y7) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.97 รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานศึกษา (Y11) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.96 ส่วนตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด คือ การใช้อำนาจในการบริหารสถานศึกษาอย่างจำกัด (Y1) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.76 และเมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา (LERL) ทั้ง 4 องค์ประกอบ โดยเรียงน้ำหนักองค์ประกอบที่มีน้ำหนักสูงสุดไปหา

ต่ำสุดได้ดังนี้ ความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล (TD) เท่ากับ 0.97 ความเสมอภาคและเท่าเทียม (EQ) เท่ากับ 0.92 ความมีจิตบริการ (SM) เท่ากับ 0.89 และความรับผิดชอบต่อสังคม (SR) เท่ากับ 0.81 ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

Chi-Square=24.30, df=22, P-value=0.33166, RMSEA=0.019

Figure 1: A Model of the Rule of Law Leadership Indicators of Administrators School

องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

จากการวิจัยนี้สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นองค์ความรู้ใหม่ คือ องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน 11 ตัวชี้วัด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (SR) ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การใช้อำนาจในการบริหารสถานศึกษาอย่างจำกัด (Y1) การเป็นต้นแบบในการปฏิบัติราชการ (Y2) และการรับฟังเสียงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Y3)

องค์ประกอบที่ 2 (EQ) ด้านความเสมอภาคและเท่าเทียม ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การบริหารสถานศึกษาด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม (Y4) การส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมในคุณภาพชีวิตของนักเรียน (Y5) และการเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของนักเรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากร (Y6)

องค์ประกอบที่ 3 (TD) ด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษา (Y7) การส่งเสริมสนับสนุนระบบการตรวจสอบที่เข้มแข็ง (Y8) และการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (Y9)

องค์ประกอบที่ 4 (SM) ด้านความมีจิตบริการ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การให้บริการที่เหนือความคาดหมาย (Y10) และการพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานศึกษา (Y11)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ความเสมอภาคและเท่าเทียม 3) ความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล และ 4) ความมีจิตบริการ ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับแนวคิดของ World Justice Project (2020) ที่สรุปว่าหลักนิติธรรมคือหลักในการปกครองประเทศและสังคมให้มีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) 2) ความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย (Just Laws) 3) การเปิดเผยข้อมูลขององค์กร (Open Government) และ 4) การบริการที่สะดวกรวดเร็วและเข้าถึงได้ (Accessible and Impartial Dispute Resolution) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Chaisen (2020) ซึ่งกล่าวไว้ว่าพื้นฐานสำคัญของหลักนิติธรรมนั้นมีแนวคิดเดียวกันกับจริยธรรม คุณธรรม ดังนี้ 1) ความรับผิดชอบ (Accountability) 2) ความซื่อสัตย์ (Honesty) 3) ความมีเหตุผล (Rationality) 4) ความกตัญญูตเวที (Gratitude) 5) ความมีระเบียบวินัย (Disciplined) 6) ความเสียสละ (Sacrifice) 7) การประหยัด (Thrifty) 8) ความอดุสาหะ (Diligence) 9) ความสามัคคี (Harmony) 10) ความเมตตาและกรุณา (Loving Kindness and Compassion) และ 11) ความยุติธรรม (Justice) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Thailand Institute of Justice (2017) ที่ได้กล่าวไว้ว่า หลักนิติธรรม คือ หลักในการบริหารปกครองที่คนทั้งหลาย สถาบันหรือองค์กรต่างๆ ทุกภาคส่วนรวมถึงรัฐยอมผูกพันปฏิบัติตามกฎหมายที่ประกาศใช้เป็นการทั่วไปที่ใช้บังคับกับทุกฝ่ายโดยเสมอภาคกัน และที่มีการบังคับใช้ผ่านองค์กรตุลาการที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทโดยอิสระ อีกทั้งกฎหมายนั้นยังต้องสอดคล้องกับบรรทัดฐานและมาตรฐานระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนด้วย และสอดคล้องกับ แนวคิดของ Stephen (2018) (as cited in Thailand Institute of Justice, 2018) ที่ได้กล่าวไว้ว่าหลักนิติธรรม มิได้เป็นแค่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากทว่าครอบคลุมชีวิตของเราทุกคน แต่เหนือสิ่งอื่นใดคือเป็นปัจจัยในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิติธรรม ประชาธิปไตย และหลักสิทธิมนุษยชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงเมื่อกล่าวถึงหลักนิติธรรม หลักนิติธรรมจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการ ค้ำครองอย่างเท่าเทียม ความรับผิดชอบและความโปร่งใส

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าระดับภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลเป็นระดับพฤติกรรมที่มีค่าถ่วงน้ำหนักมากที่สุด โดยตัวชี้วัดการส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษา เป็นตัวชี้วัดที่มีค่าถ่วงน้ำหนักมากที่สุดขององค์ประกอบนี้ แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องข้อมูลข่าวสารทั่วไป การจัดซื้อจัดจ้าง ข้อมูลสารสนเทศด้านวิชาการที่สำคัญ ข้อมูลสารสนเทศด้านสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญ ระเบียบ กฎหมาย ที่กระทบต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าว โดยจะต้องปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการในการดำเนินการ และรายงานผลการปฏิบัติราชการประจำปีของสถานศึกษาให้แก่สาธารณชนและผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างโปร่งใส ดังนั้นการส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ Jongjakapun (2013) ได้อธิบายหลักนิติธรรมไว้ว่าหลักนิติธรรมเป็นหลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย ซึ่งจะถูกล่วงละเมิดมิได้ หลักนิติธรรมจึงเป็นเสาหลักที่ใช้ค้ำยันหรือกำกับไม่ให้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมใดๆ กลายเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจ ในการใช้อำนาจตามอำเภอใจ หลักนิติธรรมจึงเป็นหลักการสำคัญที่ใช้ในการควบคุมกำกับหน่วยงานของรัฐทั้งหลาย ไม่ให้ใช้อำนาจไปเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด อันจะก่อให้เกิดสังคมที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข สิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีของบุคคลได้รับการคุ้มครอง ซึ่งความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล ก็เป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Manoprom, Buranacha, Umnueyra and

Gunma (2020) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในด้านความโปร่งใส พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความโปร่งใสจะมีการสร้างความสัมพันธ์อันดี รวมทั้งการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย จริงใจ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วม พร้อมรับการตรวจสอบ และเปิดเผยถึงบุคลิกลักษณะ ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของตนเอง อันจะส่งผลให้บุคลากรทำงานด้วยความสบายใจ มีความสุขในการทำงาน เป็นหน่วยงานที่ใสสะอาด

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีตัวแปรแฝง 4 ตัว ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านความเสมอภาคและเท่าเทียม ด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล และด้านความมีจิตบริการ ปรากฏว่า ค่าไคสแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 24.30 ค่า df เท่ากับ 22 ค่า P-value เท่ากับ 0.332 โดยค่า P-value มากกว่า 0.05 ถือว่าตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CF) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนี CFI สูงกว่าเกณฑ์ 0.90 แสดงว่าตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วนค่า Standardized RMR เท่ากับ 0.02 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 0.05 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.019 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 0.05 หมายความว่าตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับ World Justice Project (2020) ที่สรุปว่าหลักนิติธรรมคือหลักในการปกครองประเทศและสังคมให้มีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) 2) ความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย (Just Laws) 3) การเปิดเผยข้อมูลขององค์กร (Open Government) และ 4) การบริการที่สะดวกรวดเร็วและเข้าถึงได้ (Accessible and Impartial Dispute Resolution)

สรุป

จากผลการศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน 11 ตัวชี้วัด ดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การใช้อำนาจในการบริหารสถานศึกษาอย่างจำกัด การเป็นต้นแบบในการปฏิบัติราชการ และการรับฟังเสียงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านที่ 2 ด้านความเสมอภาคและเท่าเทียม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การบริหารสถานศึกษาด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม การส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมในคุณภาพชีวิตของนักเรียน และการเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของ นักเรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากร ด้านที่ 3 ด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนระบบการตรวจสอบที่เข้มแข็ง และการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และ ด้านที่ 4 ด้านความมีจิตบริการ มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การให้บริการที่เหนือความคาดหมาย และ การพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานศึกษา โดยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืน คือ ค่าไคสแควร์ = 24.30, df = 22, p-value 0.33; Relative $\chi^2 = 1.104$; GFI = .99; AGFI = .96; RMR = .02; SRMR = .01; RMSEA = .02 แต่ละองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.81-0.97 ซึ่งแต่ละตัวชี้วัดขององค์ประกอบหลักมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.76-0.97 และเมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา (LERL) ทั้ง 4 องค์ประกอบ โดยเรียงน้ำหนักองค์ประกอบที่มีน้ำหนักสูงสุดไปหาต่ำสุดได้ดังนี้ ความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล (TD) เท่ากับ

0.97 ความเสมอภาคและเท่าเทียม (EQ) เท่ากับ 0.92 ความมีจิตบริการ (SM) เท่ากับ 0.89 และความรับผิดชอบต่อสังคม (SR) เท่ากับ 0.81 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบองค์ประกอบ 4 ด้าน 11 ตัวชี้วัด ด้านที่ 1 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การใช้อำนาจในการบริหารสถานศึกษาอย่างจำกัด การเป็นต้นแบบในการปฏิบัติราชการ และการรับฟังเสียงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านที่ 2 ด้านความเสมอภาคและเท่าเทียม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การบริหารสถานศึกษาด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม การส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมในคุณภาพชีวิตของนักเรียน และการเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของ นักเรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากร ด้านที่ 3 ด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การส่งเสริม สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนระบบการตรวจสอบที่เข้มแข็ง และการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และ ด้านที่ 4 ด้านความมีจิตบริการ มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การให้บริการที่เหนือความคาดหมาย และการพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานศึกษา ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำแบบนิติธรรม ทั้ง 4 องค์ประกอบ และ 11 ตัวชี้วัด โดยสามารถกำหนดเป็นประเด็นในการคัดเลือก การพัฒนา หรือการประเมินผลผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดได้และสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ เนื่องจากภาวะผู้นำแบบนิติธรรมนั้นได้มาจากการสังเคราะห์งานวิจัยและได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มแล้ว

1.2 จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าองค์ประกอบด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดและในองค์ประกอบนี้ พบว่าตัวชี้วัดการส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำภาวะผู้นำแบบนิติธรรมด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล มากำหนดนโยบายการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด โดยการเพิ่มเติมการปฏิบัติหรือพฤติกรรมด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล และตัวชี้วัดการส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษา เป็นตัวชี้วัดหลักของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผลในการปฏิบัติราชการ เนื่องจากผลการวิจัยในการสังเคราะห์ตัวชี้วัดการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของผู้นำที่ได้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับภาวะผู้นำแบบนิติธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัย พบว่าภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน 11 ตัวชี้วัด ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านที่ 2 ด้านความเสมอภาคและเท่าเทียม ด้านที่ 3 ด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล และด้านที่ 4 ด้านความมีจิตบริการ ดังนั้นควรมีการศึกษาภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่หรือบริบท หรือส่วนราชการอื่นๆ ต่อไป

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนาตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่าตัวชี้วัดการรับฟังเสียงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นตัวชี้วัดที่มีค่าน้ำหนัก

องค์ประกอบมากที่สุด ดังนั้นควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการรับฟังเสียงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเสมอภาคและเท่าเทียม พบว่าตัวชี้วัดการเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และบุคลากร เป็นตัวชี้วัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ดังนั้น ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของนักเรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากร ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบนิติธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความมีจิตบริการ พบว่า ตัวชี้วัดการพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานศึกษา เป็นตัวชี้วัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ดังนั้น ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

References

- Chaisen, P. (2020). *The Rule of Law with Power Administration in Government Office*. Bangkok: Office of the Constitutional Court.
- Insawang, J. (2021). *The Rule of Law: Buddhist Jurisprudence (Rule of Law with Dhrama in Religious)*. Bangkok: Office of the Constitutional Court.
- Jongjakapun, K. (2013). *The Rule of Law Meaning, Main Point and Result of Contravention Rule of Law*. (2nd ed.). Bangkok: Charoenrut Printing.
- Manoprom, K., Buranacha, S., Umnueyra, S., & Gunma, N. (2020). The Model of Authentic Leadership Development for Administrators in Basic Education Schools. *Journal of Education Burapha University*, 31(1), 152-168.
- Stephen, L. (2018). The Rule of Law with Human Rights and Sustainable Development. *TIJ Journal: The Rule of Law with Sustainable Development*, 1(1), 109-114.
- Thailand Institute of Justice. (2017). The Rule of Law and Sustainable Development of His Majesty the King Rama IX. *TIJ Quarterly*, 1(005), 4-7.
- The Secretariat of The Senate. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand (B.E. 2560)*. Bangkok: The Secretariat of The Senate Printing.
- Wiratchai, N. (1999). *Lisrel Model: Statistical Analysis for Research*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University.
- WJP. (2020). *The World Justice Project Rule of Law Index® 2020*. Washington DC: World Justice Project.